

Geschiedenis van Aalmarkt 5 en 6
Mr. W. Downer
gemeente-archivaris.

Reeds in het begin van de 15e eeuw was de Aalmarkt-Rijn, zoals de gehele marktenroute toen heette - achterbegrenzing van het terrein van het St. Catharinagasthuis. Dit werd door aankoop vergroot met huizen en erven in de jaren 1413, 1414, 1421, 1471 en 1502, zonder dat wij in staat zijn, ondanks het uitgebreidste onderzoek, die percelen ook maar bij benadering in latere plattegronden in te passen. We moeten ons voorstellen, dat er toen nog geen gesloten gevelfront was. In de economisch zeer slechte eerste drie kwartalen van de 16e eeuw had er geen uitbreiding meer plaats. Maar na het ontzet van 1574 volgde een spectaculaire opbloei. Het is waarschijnlijk dat in 1602 aan de Aalmarkt ter plaatse van de oostelijke helft van het huidige nr. 4 en van de nrs 5 - 7 de bestaande opstallen zijn gesloopt, waarna men 4 uniforme huizen heeft gebouwd, die we terug vinden op de in kleur getekende plattegrond van het gasthuiscomplex van de hand van Jan Pietersz. Dou, die hem op 18 maart 1604 heeft voltooid.

In de noordelijke hoek vinden we "de gront van de vier huysen". De middelste twee zijn de huidige nummers 5 en 6. In de z.g. "blaffert" van inkomsten en uitgaven over 1602 is in de rubriek huishuren tweemaal sprake van verhuur van nieuwe huizen aan de Rijn. Voorts wordt er een betaling verricht aan Jan Dircxz., timmerman, wegens levering van hout en loon "an enige huysen die te huyre gaen". De situatie, dat die huizen werden verhuurd is gebleven tot in de 20e eeuw, althans wat de huidige nummers 5 en 6 betreft. Reeds kort na de bouw worden we al spoedig weer iets gewaar van deze huizen, en wel in het kohier van het schoorsteengeld van 1606. Alle vier huizen hadden elk vier stookplaatsen en werden voor die heffing en voor de verponding (onroerendgoed-belasting) voor de-

zelfde bedragen aangeslagen.

Op nr. 5 woonde vanaf 1602 Gillis Hasevelt, van Hasevelt of van den Hasevelt, kleermaker. Hij was 17 mei 1594 in de Pieterskerk getrouwd met Sara Jansdr. de Prins uit Antwerpen. Hun zoon Jasper, die in 1620 trouwde, werd ook kleermaker. Blijkens het register van het hoofdgeld van 1622 woonde toen bij hen in hun dochter Trijntje en op de bovenkamer Marijtgen Willemsdr., weduwe van Jasper Pietersz., schoenmaker, met wie zij in 1614 was getrouwd. Het echtpaar (van)Hasevelt was nog getuige bij het tweede huwelijk van hun zoon Jasper in december 1632. Nog steeds in het huis wonend overleed Gillis en werd 4 mei 1646 in de Pieterskerk begraven.

Op nr. 6 woonde reeds vanaf 1602 Cornelis Willemsz. (van) Warmont, geboren in 1576, die 7 oktober 1600 was getrouwd met Maria Gijsbrechtsdr. Gool, die in 1606 aangifte deed voor het schoorsteengeld. In 1622 woonde er Wigger Simonsz., kleermaker, geboren te Dokkum, zijn vrouw Sytgen Gerritsdr., geboren te Bolsward, met hun kinderen Tetgen en Simon, en als commensaal ("Thuislegster") Trijntgen Jansdr. van der Codde, wier vader Jonge Jan Jacobsz. van der Codde te Rijnsburg woonde. Het Friese echtpaar was op 15 mei 1611 in de Pieterskerk getrouwd. Wigger overleed het eerst en werd op 12 oktober 1635 in die kerk begraven. De weduwe woonde nog in het huis toen haar dochter Tijtgen (ongetwijfeld hetzelfde als Tetgen) op 4 oktober 1641 in ondertrouw ging met de Haarlemse koopman Elias Marchand, waarna zij op 20 oktober voor schepenen trouwden.

Enerzijds doordat de bewoners nooit eigenaren van de huizen waren en anderzijds omdat een onderzoek naar bewoners dan zéér tijdrovend zou worden en door mij niet verantwoord wordt geacht, volgt er nu een zeer lang tijdvak, waarover niets te melden valt. Nadat omstreeks 1804 het gasthuis als zodanig buiten gebruik kwam, werd het terrein verkaveld, waarbij echter het beheer over de drie of vier huizen bleef berusten bij de administratie van de verenigde gast- en leprooshuizen tot haar opheffing in

1873, waarna de huizen nrs. 5 en 6 overgingen naar de gemeente. Blijkens een missive van burgemeester en wethouders van 30 september 1872, nr. 189, was de gezamenlijke waarde van de twee huizen getaxeerd op f.5200,--. Bij missive van 5 februari 1874 schrijven zij aan de raad, dat de huurders van beide huizen de huur willen continueren. Nr. 5 is dan verhuurd voor f.140,-- en nr. 6 voor f.160,-- per jaar. B.en W. stellen voor met ingang van 1 mei 1874 de huren te verhogen tot f.180,--, resp. f.200,-- per jaar. Aldus wordt op 26 februari 1874 door de raad met algemene stemmen besloten. We vinden de huizen terug in de gedrukte staat van eigendommen der gemeente op 1 januari 1909: nr. 5 is 69 ca en nr. 6 72 ca groot. Mogelijk is dit verschil de oorzaak van het verschil in huurprijs. Voor wat betreft de bewoners worden de huizen hieronder afzonderlijk behandeld.

Aalmarkt 5.

Het gebrekkige volkstellingsregister 1815 vermeldt P.B. Pont met zijn niet met name genoemde vrouw, een jongen onder de 18 jaar en nog een persoon van het vrouwelijk geslacht, mogelijk een dochter, allen R.K. Omtrent hen is in andere bronnen niets gevonden.

Het volgende, betere, volkstellingsregister van eind 1829 vermeldt de 47-jarige schippersknecht Cornelis Eichman, zijn vrouw Josina de Wijs, 41 jaar oud, 5 zoons in de leeftijden van 6 tot 18 jaar en twee dochters van 8 jaar resp. 3 maanden, voorts Petronella van Pijpen, dienstbode, 30 jaar en de student T.M.Schultz van Haegen, 20 jaar oud uit Dordrecht, allen protestant. Josina overlijdt reeds 6 oktober 1830.

Het volkstellingsregister 1839 geeft weer het gezin van Eichman, nu marktschipper. Van de kinderen zijn de twee oudste zoons vertrokken. Nieuw is de 30-jarige Johan Hendriks, mogelijk een knecht; voorts weer een dienstbode en een student.

Het als bevolkingsregister in 1846 aangelegde maar niet bijgehouden register vermeldt de Waals-hervormde familie van Jan Fichet, commies, geb. 1814, zijn vrouw Maria Vermeulen, geb. 1818 en hun twee- en eenjarige zoons Jan en Arie, met een katholieke dienstbode.

Het volkstellingsregister 1849 geeft de 25-jarige schoenmaker Everardus Hendricus van Honstede, R.K. en zijn 23-jarige vrouw Cornelia Catharina Bezijn, hervormd, in dat jaar getrouwd, met als commensaal de 40-jarige Jacobus Adrianus Wetrens, keurmeester en afslager van de zeevis, oudere broer van de bekende muziekmeester Adrianus Jacobus Wetrens.

Van 1854 af wordt een bevolkingsregister bijgehouden. We vinden hierin het gezin van Pieter Brummelkamp, loodgieter, alhier geboren in 1811, zijn vrouw Eva Christina (de) Roos, geb. 1810, winkelierster met drie dochters en een 11-jarige zoon Johannes; voorts een student en een in 1775 te Veere geboren oude dame, Jacoba Genoveva Boonakker, die in 1867 in het huis is overleden. Pieter overleed er op 6 januari 1871. Johannes Brummelkamp, eveneens loodgieter, verliet het huis toen hij het volgende jaar trouwde met de twee jaar oudere Maria Cornelia Gerritje van Leersum uit Loosduinen. Hij kwam er terug op 1 januari 1880, nadat zijn moeder was verhuisd naar Herengracht 51. Vanaf 1863 tot 1881 of later is er steeds een student in huis geweest, die 3 tot 5½ jaar er is gebleven, in ieder geval niet meer na 1890. Door de stadhuisbrand in 1929 is het bevolkingsregister 1881-'90 verloren gegaan, op enkele fragmenten na, die andere buurten betreffen. Nog wonende in het huis overleed Johannes Brummelkamp op 2 augustus 1894 te Renkum, waarna zijn weduwe eind april 1895 naar Den Haag vertrok.

Vanaf 25 mei 1895 staat ingeschreven de in 1859 te Papendrecht geboren markt- en havenmeester Josef Romanesco met zijn Leidse vrouw Louiza Johanna Christine Cornelia Veldhuyzen, geboren in 1864, met twee dochters en een zoon,

resp. 8, 7 en 2 jaar oud, allen Ned. Herv. In 1898 en 1900 werden er nog twee zoons geboren. Tenslotte heeft nog zeer korte tijd Josef's vader, Stephanus Romanesco, bij hen ingewoond. Sinds mei 1896 was er een inwonende dienstbode, de vierde toen het gezin in de zomer van 1900 vertrok.

Van juli 1900 tot mei 1901 vinden we er Johanna Catharina Baas-Boelens, in 1859 te Cheribon (Java) geboren, naai-ster, R.K., weduwe met haar in 1883 en 84 geboren kinderen: zoon, monteur en dochter, naaister. Vervolgens van juni tot september 1901 het gezin van de Brabanders Antonius Maria Egidius Gaemers, geboren 1855, horlogemaker, met zijn vrouw, een zoon en twee dochters. Dan krijgen we van 12 september 1901 tot 8 februari 1902 de Oost-Indisch ambtenaar met verlof Willem Johannes van 't Sant, geb. 1860 met zijn 3 jaar oudere vrouw, twee dochters en zoon Lambert Johan.

Van 14 juli 1902 tot 26 mei 1919 woont er het gezin van de schipper Jacob Verkoren, geb. 1851 in Den Haag, met zijn tweede vrouw Jeanne Tielekin, geb. 1865, en zijn in 1872 en 1892 geboren dochters, uit beide huwelijken het eerste kind, allen Ned.Herv.

Op 30 juli 1919 wordt ingeschreven de Italiaanse schoorsteenveger Gualtiero Borrani, geb. te Ancona in 1860, met zijn in 1861 te Leiden geboren vrouw Elisabeth Hillegonda Catharina Gordijn en hun in 1895 te Leiden geboren zoon Petrus Cornelis Maria, van beroep metselaar. Zij kwamen van het buurhuis Aalmarkt 4, waar zij zich in 1904 hadden gevestigd en waar voordien de schoorsteenveger en metselaar Jacobus Franciscus Gubbi had gewoond, die 14 jaar ouder was dan Borrani en met wie deze een compagnonschap had gesloten. Zij hebben weer een commensaal: Maria Johanna Marjee, geb. 1862 en sinds 1 februari 1921 Antonia Hendrina Maria Goossens, geb. te Boxtel in 1899, winkelbediende. Weldra heeft Petrus haar zuster Hendrina Maria Goossens, geb. te Boxtel in 1900, leren kennen, met wie hij aldaar op 23 mei 1922 trouwde. Intussen was vader Borrani op 16 februari 1922 overleden, waardoor de zoon

er met zijn vrouw kon blijven wonen. In juni 1923 kwam als commensaal Antonius Koppes, geb. in 1897, beambte bij het Rijksopvoedingsgesticht, destijds in het voormalige Pesthuis.

Tot zover gegevens ontleend aan het bevolkingsregister 1890-1923. Het volgende van 1924 en volgende jaren is bij de stadhuisbrand in 1929 verloren gegaan. Hierna is er een nieuw bevolkingsregister aangelegd, dat nog ten Stadhui-ze berust. Voor het onderzoek was ik tot 1940 aangewezen op de om de 2 à 3 jaar verschenen adresboeken. Na 1940 zijn de gegevens nog veel schaarser.

Nadat Petrus Borrani deelgenoot van de firma was geworden, heette deze voortaan "G.Borrani & Co. (v/h Gubbi)". Het adresboek 1922-'24 en het volgende 1924-'26 vermelden deze firma. Die van 1926-'28 en van 29-'30 vermelden tevens de naam J.Gelôk, schoorsteenveger en metselaar, die van 1931-'32 en 1934-'35 uitsluitend deze laatste, die vermoedelijk daarna is overleden omdat de adresboeken 1937-'38 en 1940-'41 geven: wed M.W.Gelôk-Coenraads en firma wed. J.Gelôk, schoorsteenveger en metselaar. Het volgende adresboek 1954-'55 vermeldt W.J.v.d. Graaff, schoorsteenveger en wed J.M.Stouten-van der Biezen. Die van 1963-'64, 1967 en 1969-'70: G.Hoogervorst, kamerverhuurder.

AALMARKT 6

In het volkstellingsregister 1815 vinden we de ca 1770 in Den Haag geboren Pieter Huyer, kleermaker, met zijn daar niet met name genoemde tweede vrouw, Elisabeth Kouwenberg, met wie hij in 1808 te Leiden was getrouwd. In dat jaar had hij zes kinderen uit zijn eerste huwelijk, die allen of grotendeels in 1815 nog bij hun vader woonden. Het register geeft behalve diens naam uitsluitend aantallen: nog twee andere mannen tussen 18 en 50 jaar, twee onder de 18 en in totaal 5 vrouwen, allen R.K. De familie heeft

er niet lang meer gewoond; want toen Pieter op 18 november 1818 overleed, woonde hij in de Raamsteeg.

In 1829 stuiten we op het gezin van Jan Hendrik van den Brandt - reeds in 1820 daar wonende - en Margaretha Gesina Jurgens, resp. 34 en 31 jaar oud, met hun vier acht- tot eenjarige dochters en een student. Hij was huisverver en glazenmaker. In 1830 werd nog een dochter geboren. In 1839 treffen we aan Willem Corduwa, waagmeester, 39 jaar oud, zijn een jaar oudere vrouw Jchanna Mulder, hun 13-jarige zoon Willem Cornelis en een student, allen protestant. In plaats van deze laatste woont er in 1846 jhr. Everard E.H.P.K. van Bevervoorde tct Oldemeule, 22 jaar, werknemer bij de spoorwegen. In 1849 alleen het gezin, dus zonder commensaals. Intussen was de zoon timmerman geworden, die later naar Utrecht vertrok. Na het overlijden van de vrouw in 1854 werd het huishouden overgenomen door de vier jaar oudere zuster van Willem, Maria Petronelle Corduwa, die weduwe was geworden. Vervolgens kwamen een volle nicht van hun vader, Niesje Corduwa, geboren te Leiden in 1775, die ongehuwd was gebleven, maar reeds op 28 februari 1857 overleed, en Wessel Vinckens, beambte bij de post, zoon van een andere zuster. Hij vertrok in 1862 naar Arnhem. Intussen waren er na elkaar twee commensaals: de bovengenoemde afslager J. A. Wetrens, die in februari 1854 vertrok en J. L. N. Wiesenburg, vermeld als paardenarts. Van april 1864 tot mei '65 verbleef er Pieter Corduwa, een zes jaar oudere broer van Willem met zijn vrouw Neeltje Verbrugge. Willem was in het bevolkingsregister 1861-'71 vermeld als commissaris. Hij overleed in het huis op 3 april 1865.

Nadat eind mei van dat jaar iedereen was vertrokken, kwam op 1 juni het gezin van Petrus Everhardus Springer, boekhouder bij de Grofsmederij, geb. 1833, Waals hervormd, zijn 5 jaar jongere vrouw Petronella Johanna Oostveen en hun 3 jaar oude zoon Leendert. Later werden nog twee dochters en twee zoons in het huis geboren. Meestal was er

een dienstbode; slechts één commensaal wordt vermeld: de advocaat Mr. C. W. J. Pape. Springer zelf overleed er 16 oktober 1876; de weduwe vertrok in 1882 blijkens de toen jaarlijks verschijnende adresboeken, nadat 1 januari 1880 zijn vier jaar oudere zuster Catharina Sophia Springer er haar intrek had genomen, tezamen met Catharina Goedeljee, geb. 1840.

Als gevolg van de stadhuisbrand is er de komende jaren niets te melden. Vanaf 1887 woonde in het huis Eliazar Zorab, evenals zijn vrouw Marie Müller, in 1864 in Oost-Indië geboren, benevens hun dochter en twee zoons, van wie de jongste in 1888 in het huis geboren is. Vanaf 1 jan. 1890 was er een dienstbode. Op 13 augustus 1891 werd het gezin uitgeschreven naar Oost-Indië.

Van 20 mei 1892 af treffen we aan het gezin van Debora Geertruida Verhoog, alhier geboren in 1844, weduwe van de architect Jan Hendrik Thomas Dijkman en haar zeven kinderen, geboren in de jaren 1867 - '83, één te Leiden en de overige in 6 verschillende plaatsen in Nd. Oost-Indië. Van deze kwamen er twee pas later, o.a. Jacoba Margaretha Dijkman, geb. 1867, onderwijzeres, sinds Jan. 1890 getrouwd met de journalist Jan Willem Stuffers (die echter zelf niet is ingeschreven) en hun drie te Haarlem geboren kinderen. Na het overlijden van hun grootmoeder op 7 september 1897 kwam het huis weer leeg.

Op 4 november 1897 kwam als hoofdbewoonster Wilhelmina Maria Doornaar, geb. te Amsterdam in 1838, weduwe van George Wilhelm Karg. In september 1898 voegde zich bij haar een familielid (geen zuster) Hermijntje Doornaar, geb. te Amsterdam in 1822, laatst weduwe van Jan Hendrik Justus; zij overleed er op 11 juni 1902. Twee dochters Karg verbleven enige jaren bij hen. Van de bijwoners wil ik noemen Louisa C. H. Springer, in 1865 in het huis geboren, die er van februari 1898 behoudens een onderbreking tot augustus 1907 heeft gewoond. Voorts was er normaliter een student, van wie de laatste was Lambertus Jacobus van Holk, geb. 1893, die van 1931 tot '64 hoogleraar in de

godgeleerdheid was. De weduwe Karg overleed er 20 januari 1913.

Op 23 juni 1913 werd ingeschreven het gezin van Abraham Wiggers, geb. te Zoeterwoude in 1872, timmerman, zijn vrouw Cecilia van Beek en hun zoon en dochter, geb. 1904 en 1905. Ook deze familie had normaliter een student in huis. In de adresboeken 1926-'28 en 1929-'30 vinden we naast Wiggers vermeld: firma P.J.Overvoorde, motordienst Leiden-Delft en het Westland. In dat van 1931-'32 en 1934-'35 zijn beiden vervangen door J.Langezaal, kleermaker, terwijl de firma is verhuisd naar een kantoortje tegenover Aalmarkt 18. Tijdens het opnemen van de gegevens voor het adresboek 1937-'38 was het huis onbewoond. Het adresboek 1940-'41 vermeldt er de firma M.van Klinken en als bewoner de firmant J.L.van Klinken. In de telefoongidsen komt hij het laatst op Aalmarkt 6 voor in het in 1975 uitgegeven deel.

Tot zover de belangrijkste ten Gemeentearchieve aanwezige gegevens over beide huizen.

Mr. W.Downer,
gemeentearchivaris van Leiden.